

Inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation vid Rikskriminalpolisen

1. SAMMANFATTNING

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden har granskat tre beslut om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation som fattats av dåvarande Rikskriminalpolisen.

Nämnden konstaterar att det finns betydande dokumentationsbrister i inhämtningsärendena och att uppteckningarna av de inhämtade uppgifterna förstörts för sent.

2. BAKGRUND

Nämnden har granskat tre beslut om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation som fattats av Rikskriminalpolisen den 1 september 2014. Besluten fattades med tillämpning av lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet (inhämtningslagen).

Besluten avsåg uppgifter om i vilket geografiskt område viss elektronisk kommunikationsutrustning fanns, dvs. realtidsinhämtning av lokaliseringssuppgifter enligt 1 § tredje punkten inhämtningslagen. I underrättelserna om besluten angavs att inhämtningarna avsåg mord, att syftet med dem var att kartlägga rörelsemönster och underlätta underrättelsespaning samt att besluten hävdades dagen efter att de fattades.

3. RÄTTSLIGA UTGÅNGSPUNKTER

Uppgifter om elektronisk kommunikation enligt inhämtningslagen får ske bara i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet. Det innebär att inhämtning får göras endast för att förebygga, förhindra eller upptäcka viss brottslig verksamhet (2 § inhämtningslagen).¹

En ytterligare förutsättning är att åtgärden är av särskild vikt för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet (2 § första punkten). Kravet på

¹ Prop. 2011/12:55 s. 85.

att åtgärden ska vara av särskild vikt innefattar, enligt förarbetena, både ett kvalitetskrav på de upplysningar som åtgärden kan ge och ett krav på behovet av inhämtningen i det enskilda fallet. Bedömningen får inte bygga enbart på spekulationer eller allmänna antaganden utan måste grundas på faktiska omständigheter.²

Uppgifter får enligt inhämtningslagen hämtas in endast avseende brottslig verksamhet som innefattar brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år (2 § första punkten). Till detta kommer att uppgifter får hämtas in endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den som åtgärden riktar sig mot eller för något annat motstående intresse (2 § andra punkten).

Uppteckningar av inhämtade uppgifter ska granskas snarast möjligt (9 § första stycket). De ska, i de delar de är av betydelse för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet som omfattas av beslutet om inhämtning eller för att förhindra annat brott, bevaras så länge det behövs för något av dessa syften. Uppteckningarna ska därefter förstöras (9 § andra stycket).

Ett beslut om inhämtning bör läggas upp som ett särskilt inhämtningsärende vari skälen för beslutet framgår.³

4. UTREDNINGEN

Nämnden har tagit del av handlingarna i inhämtningsärendena. Viss dokumentation har upprättats först efter det att nämnden inlett sin granskning.

Av handlingarna framgår bl.a. följande. I slutet av augusti 2014 avvek två personer från en rättspsykiatrisk klinik. En av dessa var tidigare dömd för bl.a. mord. Brottet begicks år 2003. Personen hade kort innan brottet begicks avvikit från psykiatrisk vård. Inför besluten att hämta in uppgifter om elektronisk kommunikation hade Rikskriminalpolisen omfattande kontakter med en polismyndighet och den rättspsykiatriska kliniken. Med anledning av vad som framkom bedömdes att en av personerna var samhällsfarlig och att farlighetsgraden skulle öka. Besluten avsåg tre telefonnummer som personerna uppgavs använda.

Nämnden har uppmanat Rikskriminalpolisen att yttra sig över bl.a. vilken förväntad betydelse lokaliseringssuppgifter i realtid hade för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet innefattande mord och hur de inhämtade uppgifterna hanterats. I ett remissvar har Rikskriminalpolisen anfört bl.a. följande.

² A. prop. s. 121.

³ A. prop. s. 85.

Uppgifternas förväntade betydelse var främst att förhindra att den ena personen skulle begå nya våldsbrott innefattande mord men även att lokalisera och frihetsberöva båda personerna. De inhämtade uppgifterna kom inte till användning då det visade sig att de aktuella mobiltelefonerna inte fanns i personernas besittning. Med anledning av det avbröts inhämtningen den 2 september 2014. Uppteckningarna av de inhämtade uppgifterna förstördes dagen därpå.

Vid en kontroll som nämnden utförde den 18 november 2014 framkom att uppteckningarna av de inhämtade uppgifterna fortfarande fanns kvar. Därefter har ytterligare en kontroll gjorts och uppteckningarna var då förstörda.

5. NÄMNDENS BEDÖMNING

5.1 Besluten har fattats i enlighet med inhämtningslagen

Syftet med inhämtningsåtgärderna var enligt Rikskriminalpolisen främst att förhindra en person från att begå våldsbrott innefattande mord. På grund av vad som framkommit om personens bakgrund bedömer nämnden att inhämtningsbesluten har stöd i inhämtningslagen.

Nämnden vill understryka att inhämtningslagen inte medger rätt att hämta in uppgifter om elektronisk kommunikation i annat syfte än som direkt framgår av lagtexten. Det är följaktligen inte tillåtet enligt den lagen att hämta in uppgifter enbart i syfte att återföra en person som avvikit från en rättspsykiatrisk klinik.

5.2 Uppteckningarna har förstörts för sent

De inhämtade uppgifterna har inte haft någon betydelse för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet. Detta måste ha stått klart för Rikskriminalpolisen redan när besluten hävdades den 2 september 2014. Skyldigheten att förstöra uppteckningarna inträdde i och med detta (9 § andra stycket inhämtningslagen). Uppteckningarna förstördes dock först flera månader senare, vilket inte är acceptabelt. Rikskriminalpolisens uppgift i remissvaret om att uppteckningarna förstördes den 3 september 2014 är således oriktig.

5.3 Dokumentationen i inhämtningsärendena har brister

Att Rikskriminalpolisen lagt uppgifter från en polismyndighet och en rättspsykiatrisk klinik till grund för sina inhämtningsbeslut har dokumenterats först efter det att nämnden inledde sin granskning. Med tanke på ärendenas karaktär är det särskilt viktigt av rättssäkerhets- och kontrollskäl att samtliga uppgifter av betydelse för bedömningen noga dokumenteras och att

dokumentationen sker omedelbart. Vidare har besluten om förstöring av uppteckningarna inte dokumenterats.

Nämnden konstaterar alltså att dokumentationen har betydande brister.

Sändlista:

Polismyndigheten (Rikskriminalpolisens dnr A486.078/2014)

För kännedom:

Polismyndigheten (Rättsavdelningen)